

Kultūras ministrija

MEDIJPRATĪBAS RESURSU APKOPOJUMS 2019

Iedvesmai un izmantošanai (paš)izglītībai

Mediju politikas nodaļas eksperte
Dr.sc.comm. Klinta Ločmele

2019.gada 7.jūnijs
Rīgā

Kultūras ministrija

Apkopojumā iekļauti bezmaksas resursi, kas pieejami latviešu valodā tiešsaistē (atsevišķos gadījumos – publiskajās bibliotēkās).

Šis ir turpinājums Kultūras ministrijas tīmekļvietnē Mediju politikas sadaļā 2018.gada martā publicētajai 1.daļai un aptver resursus, kas publiskoti no 2018.gada aprīļa līdz 2019.gada 7.jūnijam.

Medijpratībā izglītojošos materiālus veidojuši dažādi partneri Latvijā un ārvalstīs atšķirīga finansējuma ietvaros.

Uzskaitījums var nebūt pilnīgs.

Lūdzu, sūtiet informāciju par medijpratības resursiem uz e-pastu klinta.locmele@km.gov.lv.

Kultūras ministrija

Medijpratības un bērnu drošības internetā sociālā kampaņa "Supervaroņi internetā!"

Uzzini vairāk: <http://vp.gov.lv/supervaronis/>

Kultūras ministrija

deep white

Kultūras ministrija

5 animēti video ar pantiņiem

Attēls: ekrānšāviņš no video <http://vp.gov.lv/supervaronis/>

- Ko internetā nedrīkst teikt svešiniekam?
- Kad saukt palīgā pieaugušo?
- Kas internetā var būt mājīgs?
- Kā uzvesties internetā?
- Kā internets var palīdzēt?

Kultūras ministrija

Kampaņas aktivitātes

- **Metodiskie ieteikumi** skolotājiem (atšķirīgi pirmsskolai un sākumskolai, meklējami <http://vp.gov.lv/supervaronis/>)
- 2018.gada septembrī e-pasti uz **1450 Latvijas skolām un bērnudārziem +110 diasporas nedēļas nogales skolām**
- **Vaifija un Supervaroņu galda spēle**
- **Video LTV1, kinoteātros** u.c.

Kultūras ministrija

Vecākiem un pedagogiem par kampaņas "Supervaroņi internetā!" saturu

Trešdiena, 2018. gada 7. novembris

Helma, Lotārs

SĀKUMS

NODERĪGI IZGLĪTĪBAI

AKTUALITĀTES

PAR E-KLASI

EKSKURSIJAS

ZIŅAS

RAKSTI UN INTERVIJAS

SKOLA 2030

Komentāri 10

Pozitīvi 136

Negatīvi 35

00

2

26

#Drošība internetā

Pieci jautājumi, ko ar bērnu pārrunāt pirms viņa patstāvīgiem soļiem internetā

Publicitātes foto

Lasi:

<https://www.e-klase.lv/aktualitates/zinas/pieci-jautajumi-ko-ar-bernu-parrunat-pirms-vina-patstavigajiem-soljiem-internetā?id=16530>

Attēls: ekrānšāviņš no <https://www.e-klase.lv>

Kultūras ministrija

Komunikācijas kampaņa “Medijs nav komēdijs” pret viltus ziņu izplatību

MEDIJS ≠ K MĒDIJS

NEpieDALIES KOMĒDIJĀ!

Komēdijai ir vieta kultūrā, filmās, seriālos un uzjautriņošos pasākumos, nevis viltus ziņu virsrakstos. Ticam, ka arī Tu proti atšķirt mediju no komēdijas!

Ar šo kampaņu aicinām kritiskāk un rūpīgāk izvērtēt internetā un sociālajos tīklos pieejamo informāciju un dalīties tikai ar tādām ziņām, par kuru patiesumu esam droši. Esi atbildīgs par ziņām, ko izplati, un nekautrējies aizrādīt citiem par viltus ziņu publicēšanu un izplatīšanu!

Veido: Valsts kanceleja, Kultūras ministrija un Iekšlietu ministrija

Uzzini vairāk: [Ej.uz/taure](https://www.km.gov.lv/uztaure)

<https://www.km.gov.lv/lv/ministrija/jaunumi/ar-aicinajumu-nepiedalities-komedija-uzsakta-kampana-iedzivotaju-medijpratibas-veicinasanai-2827>
cijas

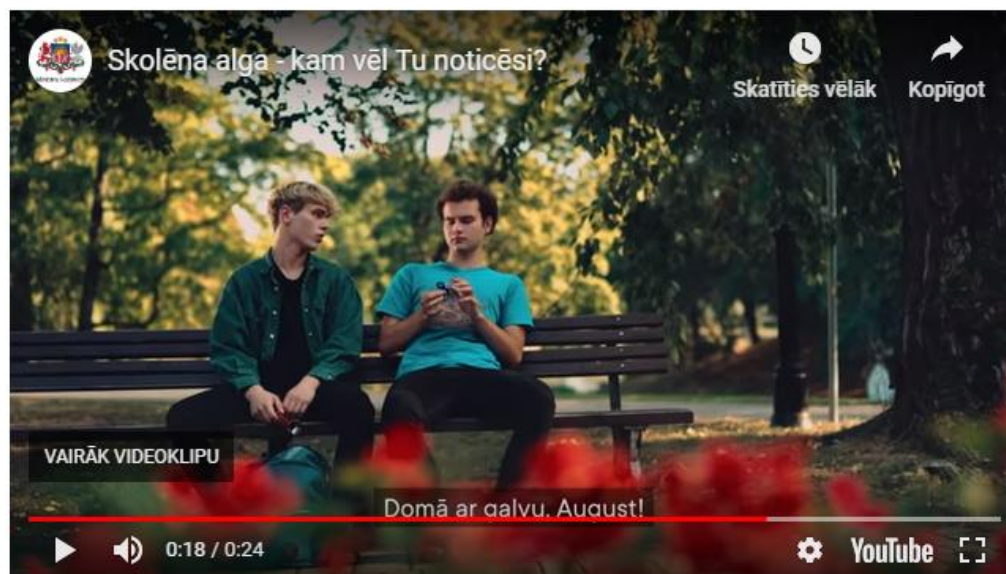

Kultūras ministrija

Kampaņa "Medijs nav komēdijs"

Adresēta jo īpaši **jauniešiem un senioriem**, kas saskaņā ar pētījuma rezultātiem ir mazāk kritiski attiecībā uz informācijas izvērtēšanu medijos, tostarp, sociālajos medijos.

Vietnē **ej.uz/taure** pieejami arī izglītojoši video un ieteikumi informācijas izvērtēšanai.

Attēli: ekrānšāviņš no kampaņas "Medijs nav komēdijs" video un publicitātes materiāliem

Kultūras ministrija

Medijpratībā izglītojoša grāmata 9-11 gadus veciem bērniem “CAPS un CIET jeb Vilks manipulators”

Ar Kultūras ministrijas un Vidzemes Augstskolas atbalstu

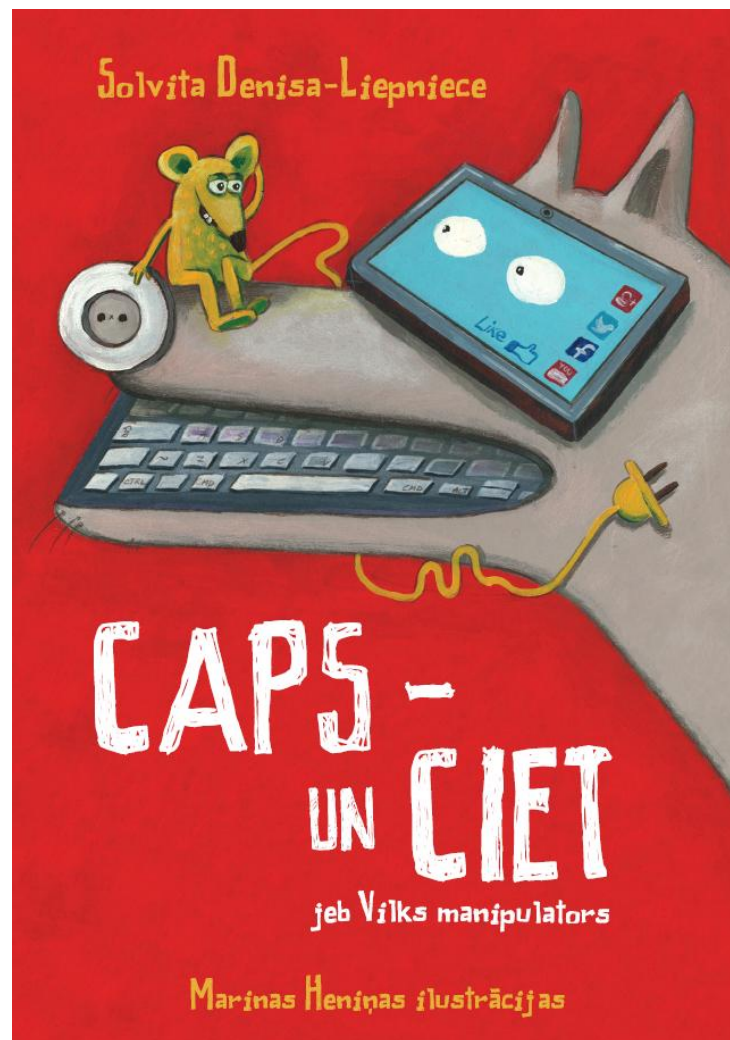
•Lasi:

- [Kultūras ministrijas tīmekļa vietnē](#)
- [„Pilna doma” tīmekļa vietnē](#)
- [LNB tīmekļvietnē „Lasāmkoks”](#)
- portāla LSM Bērnistabā
<https://www.lsm.lv/temas/caps-un-ciet-jeb-vilks-manipulators/>

un 700 Latvijas publiskajās bibliotēkās

Uzzini vairāk:

<https://www.km.gov.lv/lv/mediju-politika/jaunumi/pielasitajiem-dodas-medijpratibas-pasaka-berniem-caps-un-ciet-jeb-vilks-manipulators-3312>

Attēls: ekrānšāviņš no KM tīmekļvietnes

Kultūras ministrija

Attēls: Marinas Henriņas ilustrācija grāmatā "CAPS un CIET jeb – Vilks manipulators", ekrānšaviņš no KM tīmekļvietnes

Kultūras ministrija

Attēls: publicitātes vajadzībām veidota Marinas Henriņas ilustrācija

Kultūras ministrija

British Council
pārstāvniecības
Latvijā, Kultūras
ministrijas un
Latvijas Kultūras
akadēmijas
projekts

Uzzini vairāk:
<https://www.km.gov.lv/lv/mediju-politika/jaunumi/pie-skoleniem-nonak-medijpratiba-izglitojoss-video-caps-un-ciet-jeb-vilks-manipulators-3700>

Video pēc grāmatas "CAPS un CIET jeb Vilks manipulators" motīviem

Attēls: ekrānšāviņš no video

Noskaties: <https://www.youtube.com/watch?v=3NA-KjbzpAw>

2019.gada maijā e-pasti uz **~800 Latvijas vispārizglītošajām skolām + 110 diasporas nedēļas nogales skolām** ar aicinājumu izmantot 9-11 gadus vecu bērnu izglītošanai

Kultūras ministrija

Projekts "Skolēna digitālais IQ"

Digitālās izglītības iniciatīva Samsung Skola nākotnei

Uzzini vairāk:

<https://www.skolanakotnei.lv/>

2018.gadā uzmanība veltīta netīketei jeb etiķetei internetā

Pieejami pētījumu rezultāti, mācību materiāli, video lekcijas, Latvijas jauniešu izstrādātā netīkete u.c.

Latvijas jauniešu netīkete

Ko par Tevi stāsta tavas Instagram fotogrāfijas?

Kas atrodams Google?

Veido pārdomātu digitālo tēlu!

INTERESANTI: 67% Latvijas jauniešu darba devēju atlases procesā ņem vērā potenciāli pārkāpta vai darbinieku sociālās tīklos izveidoto tēlmašīnu.*

Izcelies pūlī – sasveicinies un atvadies arī tiešsaistē!

FAKTS: Miksbotnieki rīko kā WhatsApp vai Messenger tīklos 54% jauniešu vienmēr savienoti ar 20% atvada, bet 17% domā, ka internētā var sevi neapņemt atpūtas vai atpūtas laikā.

Ari e-saziņā izmanto literāru valodu, liec garumzīmes un komatus. Tevi saprātis labāk!

INTERESANTI: 20% Latvijas jauniešu interneta vietēs nepareizi izmanto parafrazēšanu, pārveidošanu, lietotājus un grammatiku, bet tikai 17% ir pārliecināti, ka nepareizi izmanto vārdu, izteicienu vai parāžu, ko vērtējam tēlā!*

Nepaber skolotāju ar naksnīgiem SMS. Skolotāji nedzīvo internetā!

FAKTS: Pēdējo Latvijas skolu izpētēji atzina, ka digitālās tehnoloģijas skolās bieži tiek izmantotas ne tikai mācību nolūkiem, bet arī kā izklaides līdzekļi. Tas ir saistīts ar to, ka skolotāji ir mazāk izpratīgi par tehnoloģiju izmantošanu skolās.

Atvairīsimos, sliktas ziņas un īpašus dzīves paziņojumus atstāj klātienē!

Emociju pārvaldība ir svarīga daļa no veselības, jo tas palīdz pasargāt sevi no stresu, kas var būtiski ietekmēt tavs dzīvi.

Neatstāj savu mīļāko mūziķi uz ielas. Cieni autortiesības!

Nepareizi izmantot autortiesības ir strādāt ar filmām, rakstiem, mūzikas darbiem.

Tevis radītās Instagram memes un GIFi ir tādi paši autordarbi, kā Tavs zinātniski pētnieciskais darbs. **Aizsargā savu jaunradī!**

FAKTS: 63% jauniešu nepareizi, ka viņu veidotu saturu foto, video, teksti, kāds izmanto bez atļaujas un atpūtas.

Pirms gada pazudušais kaķis, vistīcāmāk, jau atradies. **Izvērtē, pirms pārpublicē!** Neizplati novecojušas, maldinošas vai nepatiesas ziņas!

INTERESANTI: 54% jauniešu mēdz uzskatīt, ka šķēršļu draugiem un nepazīstamiem cilvēkiem izveidotiem profiliem ir patērētājiem. Tas ir saistīts ar to, ka jaunieši ir mazāk izpratīgi par to, kā šādi profili ir izveidoti.

Ja nevēlies, lai pseido-draugs klausvē pie Tavām durvīm, **nepublicē internetā personīgus datus un adresi.**

Izvērtē drošības un privātuma riskus, pirms internētā publicē savus personīgus datus. Iespējams, šādas ziņas tiks izmantotas citiem nolūkiem.

Par "izsargāšanās metodēm" jādodom arī internetā!

Neatpazīstamajiem cilvēkiem, kas ir pats uzreiz, izmanto kontus, kas izveidoti, lai pasargātu sevi no nelikumīgiem darbiem, kas izmanto kontus, kas izveidoti, lai pasargātu sevi no nelikumīgiem darbiem.

Mazini riskus – uzliec UPDATE un izslēdz, ja nelieto!

Lai pasargātu privātumu un drošību, izslēdz izmantojamās funkcijas, kas ir nepieciešamas, lai pasargātu sevi no nelikumīgiem darbiem.

No "piedūriena" līdz mobingam ir tikai viens solis. **Nedari otram to, ko nevēlies, lai dara Tev!**

FAKTS: 50% jauniešu interneta vietēs izmanto personu ar nepareizām rakstām, komentāriem, izveidotajiem rakstiem, fotogrāfijām, izmanto tēlā, kas ir nepareizi izmantoti.

Ja klases WhatsApp čatā kādu pazemo, nepiedalies, bet novērs! Ja e-vidē redzi pārkāpumus un nereaģē, Tu vairo vienaldzību sabiedrībā!

Mobings, tēlā, saturu, drošības un privātuma pārkāpumi ir saistīti ar to, ka jaunieši ir mazāk izpratīgi par to, kā šādi pārkāpumi ir izveidoti.

Neliec dzīvei filtrus, Tev nav jābūt Insta-ideālam!

FAKTS: 7% jauniešu sociālajos tīklos atpazīstamāki ir cilvēki, kas izmanto filtrus, kas ir nepareizi izmantoti.

Dzirdi dzīvi, izņem ausiņas!

Saņemot internētā, elektroniskās saites un skaņas mūzikas izmantošanu var pasargāt, izslēdzot skaņas, kas ir nepareizi izmantoti.

No #Instafood bildēm nepaēdīs, ar izpletņiem internetā neizlēksi un piedzīvojumu stāstus mazbērniem nesavāksi. **Izdziņo realitāti!**

FAKTS: 20% Latvijas jauniešu bieži izmanto internētā pat tad, ja komentāri bieži atrodas viņu tēlā.

* Atjaunojot veicu "Samsung Skola nākotnei" sadarbībā ar "Mindshare" 2017. gada beigās, aptaujājot 616 respondentus vecumā no 14 līdz 17 gadiem. ** Atjaunojot veicu "Samsung Skola nākotnei" sadarbībā ar "Mindshare" 2018. gada sākumā, aptaujājot 520 respondentus vecumā no 14 līdz 18 gadiem.

Attēls: ekrānšāviņš no projekta "Skolēna digitālais IQ" tīmekļvietnes

Kultūras ministrija

Izglītības attīstības centra izdevums "Medijpratība skolām"

Ar ASV vēstniecības Latvijā atbalstu

Piedāvā medijpratības mācību programmu, aktivitāšu aprakstus un darba lapas, sniedz ieskatu jauniešu medijpratības novērtējumā, aplūko projekta skolu pieredzi u.c.

Lasi:

<http://www.iac.edu.lv/izdevumi-un-petijumi/izdevumi/new-publication-page-9/>

Attēls: ekrānšāviņš no Izglītības attīstības centra tīmekļvietnes

Kultūras ministrija

Filmu pratības veicināšanai – grāmatas “Kinomāksla. Ievads” tulkojums latviešu valodā

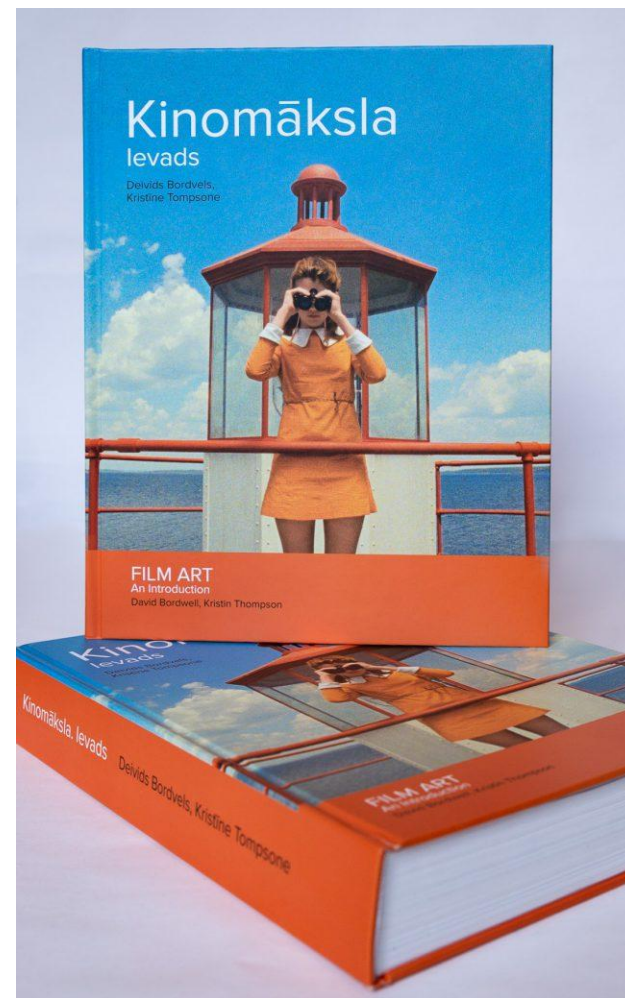
Nacionālais kino centrs un ES
programmas *Radošā Eiropa*
MEDIA informācijas birojs

Uzzini vairāk:

<http://nkc.gov.lv/aktualitates/iznak-gramatas-kinomaksa-ievads-tulkojums-latviesu-valoda/>

Lasi: bibliotēkās

Grāmatas “Kinomāksla. Ievads” izdevums tapis ar ES programmas *Radošā Eiropa MEDIA* atbalstu un ir nekomerciāls, tas tiek izplatīts sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku un būs pieejams gan publiskajās bibliotēkās, gan izglītības iestādēs. Kopumā šādā veidā tiks izplatīti vairāk nekā 550 grāmatas eksemplāri. Reģionu bibliotēku un mācību iestāžu saraksts: http://nkc.gov.lv/wp-content/uploads/2019/03/Gramatas_kinomaksa_sadale-PDF.pdf

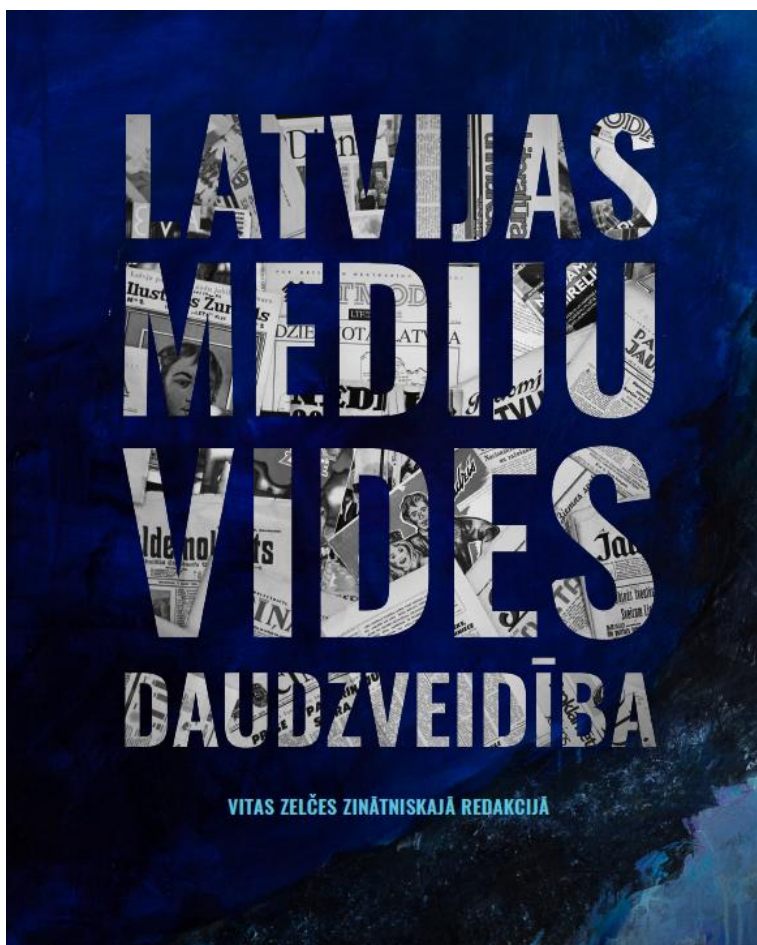

Attēls: Nacionālais kino centrs

Kultūras ministrija

Zināšanās par Latvijas mediju vidi – pētījums “Latvijas mediju vides daudzveidība”

Latvijas Universitātes un
Kultūras ministrijas efektīvas
sadarbības projekts

Lasi:

https://www.km.gov.lv/uploads/ckedit/or/files/mediju_politika/petijumi/Latvijas-mediju-vides-daudzveidiba-small.pdf

Uzzini vairāk:

<https://www.km.gov.lv/lv/mediju-politika/jaunumi/klaja-nakusi-gramata-latvijas-mediju-vides-daudzveidiba-2762>

Attēls: ekrānšāviņš no KM tīmekļvietnes

Kultūras ministrija

Kritiskās domāšanas meistarklases ieraksta tulkojums zīmju valodā

Lai mācīties atpazīt maldinošu informāciju būtu ērti arī nedzirdīgiem cilvēkiem, sadarbībā ar Latvijas Nedzirdīgo asociāciju sagatavots sarunu festivāla LAMPA performances "Kritiskās domāšanas meistarklase" video tulkojums zīmju valodā.

Skaties:

<https://www.youtube.com/watch?v=xdK9bGXgHHQ>

Uzzini vairāk:

<https://www.km.gov.lv/lv/mediju-politika/jaunumi/zimju-valoda-iztulkots-video-kritiskas-domasanas-un-medijpratibas-apguvei-2990>

Kritiskās domāšanas meistarklase

Attēls: ekrānšāviņš no video

Kultūras ministrija

Drošāka interneta centra veidotie materiāli

Tests "Izaicini savas pelēkās šūnas!"

Meklē testu attiecīgajai vecuma grupai šeit:

<https://drossinternets.lv/lv/materials/listall/jauniesiem>

TESTS "IZAICINI SAVAS PELEKĀS ŠŪNAS!" 10.- 12. KLASEI

TESTS "IZAICINI SAVAS PELEKĀS ŠŪNAS!" 8.- 9. KLASEI

TESTS "IZAICINI SAVAS PELEKĀS ŠŪNAS!" 5.- 7. KLASEI

Diagnostikas darbs, kas veltīts skolēnu zināšanu un prasmju par drošību internetā, kā arī medijpratības novērtēšanai

Īstenots 2018.gada aprīlī 3. un 6.klašu skolēniem

Veidots sadarbībā starp VISC un Drošāka interneta centru

Aizpildi diagnostikas darbu:
diagnostika.drossinternets.lv

Iepazīsties ar metodiskajiem ieteikumiem:
<https://drossinternets.lv/lv/posts/viw/diagnostikas-darbs-3-un-6-klasu-skoleniem>

Kultūras ministrija

Drošāka interneta centra veidotie materiāli II

TOP 10 materiālu izlase, balstoties uz Drossinternets.lv lejupielāžu statistiku:

<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/top-10-popularakie-materiali-2018>

FIZIKA

Internetā ir ievietots izaicinājumu video "Cilvēks – zirneklis". Tajā redzams zēns, kurš uzvelk dārza cimdu un rāpjas pa stāvām sienām.

Atzīmē argumentus, kas tev palīdz pieņemt lēmumu, vai mēģināt atkārtot izaicinājumu:

	jā	nē
Izskatās muļķīgi	☐	☐
Man nav tādu spēju	☐	☐
Dārza cimdi neļņ pie virsmas	☐	☐
Zemes pievilķķanas spēķa rezultātā tu nokritīsi!	☐	☐
Video var būt montāķa	☐	☐

DOMĀ, PIRMS DARI!

DROSSINTERNETS.LV

Twitter.com/drossinternets Facebook.com/drossinternets YouTube.com/saferinternets Instagram.com/drossinternetslv

Attēls: ekrānšāviņš no Drossinternets.lv

Medijpratības uzdevumi, kas šovašar būs pieejami mācību priekšmetu Formulu kladēs un jau šobrīd ir pieejami digitālā formātā:

1) **Uzdevumi sākumskolai** (matemātikas, latviešu valodas un angļu valodas mācību priekšmetos):

<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/isie-uzdevumi-sakumskolai-medijpratiba>

2) **Uzdevumi pamatskolai** (fizikas, ķīmijas, matemātikas, latviešu valodas, angļu valodas un krievu valodas mācību priekšmetos):

<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/isie-uzdevumi-pamatskolai-medijpratiba>

3) **Uzdevumi vidusskolai** (matemātikas, latviešu valodas un angļu valodas mācību priekšmetos):

<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/medijpratibas-uzdevumi-vidusskolai>

Kultūras ministrija

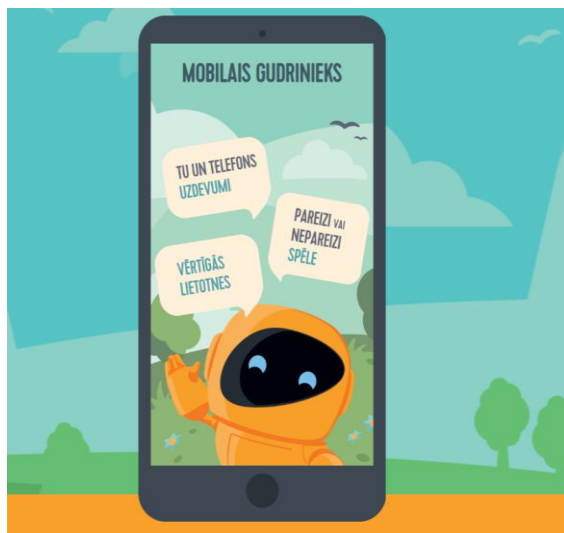
Izglītojošais materiāls par telefona lietošanu "Mobilais gudrinieks"

Mobilo sakaru operatora Amigo 2018.gadā veidots izglītojošais materiāls par telefona lietošanu "**Mobilais gudrinieks**"

Skaties un lasi:

<https://mobilaisgudrinieks.amigo.lv/>

- par tālruņa noderīgajām funkcijām,
- par situācijām, kurās tas jānoliek malā,
- kā rīkoties, lai telefons vienmēr ir darba kārtībā,
- kādēļ vajadzīgi telefona lietošanas noteikumi,
- kā parūpēties par savu drošību reālajā dzīvē un internetā,
- kur vērsties, ja vajadzīga palīdzība.

Kultūras ministrija

Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā latviskotie video

**PĀRBAUDEI
IZMANTOJIET
TIEŠSAISTES RĪKUS**

UN KĀ AR ŠO?
(“WHATABOUTISM”)

Mēģinājums mainīt tēmu,
novēršot uzmanību
uz kaut ko citu

“East StratCom Task Force” video par
brīdinājumiem, kas var liecināt par dezinformāciju

Skaties:

<https://twitter.com/EiropasKomisija/status/1131109546628395008>

Eiropas Komisijas video ar padomiem, kā atpazīt
dezinformāciju internetā

Skaties:

<https://twitter.com/EiropasKomisija/status/1090955133352062976>

Kultūras ministrija

Faktu pārbaudes rīks „4facts.org”

Faktu pārbaudes platforma

Veidojis žurnālistikas centrs “Re:Baltica” un jaunuzņēmums “Toneboard”

Treniņš atpazīt “viltus ziņu” pazīmes un veikt vienkāršotu faktu pārbaudi izklaidējošā veidā

Savu viedokli ir iespējams salīdzināt ar eksperta vērtējumu.

Kultūras ministrija

Medijpratību un melu dekonstrukciju veicinoši mediju projekti Mediju atbalsta fonda programmu ietvaros

2018.gadā kopumā SIF un VRAA administrētajās mediju atbalsta programmās atbalstīti **20 projekti**

kategorijās melu dekonstrukcijai, medijpratības veicināšanai un mediju kritikai

Daži no atbalstītajiem projektiem

Melu tvertne: Biedē ar Krievijas un Nīderlandes karu

Melu tvertne: Hormoni un antibiotikas vistas gaļā

Melu tvertne: Asinspirts Balvu skeitparkā

IZSARGAJIES GUDRI -

Lai viltus ziņas nevairojas

Projekts "Viltus ziņas uz mācās? Izšargājies" ir sagatavots ar Valsts reģionālās aģentūras finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

VILTUS ZIŅAS? IZSARGĀJIES!

Stājoties attiecības ar viltus ziņām, neaizmirsti par kontracepciju! Radio SWH Rock aicina: izšargājies gudri – lai viltus ziņas nevairojas. Katru dienu ēterā pasniegsim trīs viltus ziņas un to atbilstošās dekonstrukcijai, lai attīstītu sabiedrības kritisko domāšanu un medijpratību.

Ziņu arhīvs:

- 1. "VILTUS ZIŅA 1" BOBS-HÄRTLJUS
- 2. "VILTUS ZIŅA 1"
- 3. "VILTUS ZIŅA 1"
- 4. "VILTUS ZIŅA 1"

STOP

Šādi izskatās viltus ziņa!
Uzmanies, nedalies!

SKATIES.LV

CSSD: OCTA vairs nebūs

No 2019. gada obligātā civiltie

43,728

MELU TEORIJA

Viltus ziņa: Latvijā aizlieds bērniem dot krievu vārdus (14)

ATMASKOTS!

Новости Латвии

имена в Латвии запретят уже осенью

Twitter E-pasts

Kultūras ministrija

Atgādinājumam – pētījumi (2017)

(nākamais Latvijas iedzīvotāju medijpratības pētījums
2020.gadā)

Pētījums par Latvijas iedzīvotāju medijpratību

- 1082 respondenti

Pētījums par Latvijas bērnu un pusaudžu(9-16
gadī) medijpratības pētījumu

- 1203 respondenti

Rezultāti pieejami:

<https://www.km.gov.lv/lv/mediju-politika/prezentacijas-un-petijumi>

Rezultātu kopsavilkumu tulkojums angļu

valodā: <https://www.km.gov.lv/en/media-policy/research>

Kultūras ministrija

Paldies par uzmanību!

Klinta.Locmele@km.gov.lv